

נדריים ה

מ. שווערד

1. רש"י חגיגה דף י/א
שנשבעין לקיים המצוה - כלומר מצוה שיהא אדם נשבע לקיים מצוה כדי שימהר ויזדרז לקיימה:
2. חדושי הרשב"א על מסכת נדרים דף ח/א
משום הכי אצטריך לאשמועינן הכא דהני מילי שאר שבועות הם דאסירי אכשרים, אבל שבועה כי האי שרי ונכון לעשות כן ומצוה כדי שיזדרז במצוה:
3. רמב"ם יד החזקה - הלכות שבועות פרק יא:ג.
ומותר לאדם להשבע על המצוה לעשותה כדי לזרז את עצמו ואע"פ שהוא מושבע עליה מהר סיני שנאמר שנשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך:
4. שו"ע יורה דעה סימן רג
(ו) האומר אשנה פרק זה וירא שמא יתשל בדבר שרי ליה למנדד לזרוזי נפשיה וכן אם ירא שיתקפו יצרו ויעבור על איזו מצוה ממצות לא תעשה או יתשל מקיום מצות עשה מצוה לישבע ולנדוד כדי לזרז עצמו:

5. ספר קצות החושן סימן עג ס"ק ה
הנשבע לקיים מצות עשה השבועה והנדר חלין עליו למלקות אבל לא לקרבן לפי שאינה בלאו והן ע"ש ואע"ג דהרמב"ן שם חולק וסבירא ליה דאינו חל לא לקרבן ולא למלקות הנה מדברי הר"ן משמע דסבירא ליה כדעת בעה"מ, ע"ש בנדרים פ"ק ח, א גבי נשבעין לקיים המצוה ע"ש שכתב נהי דמיעטה מקרבן מלהרע או להיטיב ממלקות לא מיעטה. ועוד נראה דאפילו להרמב"ן דסבירא ליה דגם ממלקות אימעט משום דאינו בלאו והן מודה דאיסורא מיהא איכא בעובר על השבועה דאי ליכא שום איסור שבועה לקיים המצוה איך אמר דוד שנשבעתי ואקיימה ומזה אמרו בש"ס (בדרים ה, א) דנשבעים לקיים המצוה כדי לזרוזי נפשיה ומאי זירוזי אית בשבועה כיון דהשבועה לא תוסיף כחה כלל על כרחך צריך לומר דאיסור שבועה מיהא איכא אלא דאימעט ממלקות לדעת הרמב"ן מלהרע או להיטיב ואינו בלאו והן וכן משמע מדברי הטור י"ד סימן רלו ז"ל: ויש דברים שאפילו אם שיקר בשבועתו אינו חייב קרבן כגון שנשבע לקיים את המצוה ולא קיים או נשבע להרע לפלוני כגון להכותו וכו' וכיוצא וזהו שוא אבל עבירה איתא בכל דבר שישקר בשבועתו עכ"ל וע"ש. הרי מבואר דגם בנשבע לקיים המצוה עבירה איכא כשמשקר ואם כן דברי חזוה התנופה ברורין ואין הרא"ש חולק בה דהרא"ש מייירי בביטולה וחזוה התנופה מייירי בקיומה ואין תימה אם חזוה התנופה סובר כשטת בעה"מ והר"ן ובפרט דאיסורא איכא לכולי עלמא וכמ"ש, מן התימה על המאסף הגדול אשר עיניו משוטטות בכל הפוסקים ולא הביא דברי בעה"מ והר"ן ועוד דאיסורא ודאי איכא וזה ברור:

6. ספר אבני מילואים ח"ב - שו"ת - סימן יב
ואמנם נראה לענ"ד דהא דפריך והא מושבע ועומד הוא, היינו לומר דלא מצי למיסר אנפשי' כלל בשבועה כל שמושבע ועומד והיינו דאיכא בין הך טעמא דאין אחע"א ובין טעמא דמושבע ועומד, דלטעמא דאין אחע"א גם האיסור השני חייל אלא דאין עונשין עליו לענין קרבן ומלקות, אבל איסורא מיהו רכיב עליה אבל לטעמא דמושבע ועומד לא מצי למיסר אנפשי' כלל ואין כאן חלות השבועה כלל... אבל שבועה הוא איסורא דרמי איהו על נפשי' וכל שמושבע ועומד אין בידו לאסור על נפשו וא"כ מעולם לא היה איסור שבועה רמי עליה אלא שבועה ראשונה אבל שבועה שניה אין בידו לאסור וא"כ מעולם לא חלה שבועה שניה כלל, ולכך צדקו דברי הש"ך דאין צריך התרה היכא דאין שבועה חלה על שבועה ובוזה נשתנה דין מושבע ועומד מדין אין אחע"א, דלטעמא דמושבע ועומד אע"ג דאח"כ פקע איסור הראשון כגון האי שנשבע שלא לאכול נבילות ואח"כ חלה חולי שיש בו סכנה ופקע מיניה איסור נבילה שהרי הותרה לו משום סכנה אפ"ה שבועה לא חיילא כיון דלשעתו לא היה מקום לחול שהרי ה' מושבע ועומד ולא מצי לאסור על נפשו בשבועה תו לא הדרא וחיילא אבל טעמא דאין אחע"א איסור השני מתלי תלי וקאי וכי פקע איסור הראשון קאי באיסור שני לקרבן ולמלקות כדאי' ביבמות שם

7. שיטה מקובצת מסכת נדרים דף ח/ב
באתרא דרביה. שהרי רבינא בעלה הוצרך לבא לפני רב אשי רביה להתירה והא ודאי לא גרע הוא מחכם אחר אלא לפי שהוא רבו נמנע מלהתיר נדר במקום רבו. וצריכין אנו לומר דזה אינו רבינא המוזכר סתמא עם רב אשי דההוא ודאי חבירו הוא ואיפשר נמי שהיה גדול מרב אשי בשנים או בחכמה שהרי הוא מוזכר תחילה כדאמרין בכמה דוכתי רבינא ורב אשי. או איפשר לומר הכא כי זה רב אשי אחר גדול מרב אשי חבירו דרבינא:

נדרים ט

מ. שווערד

1. שיטה מקובצת מסכת נדרים דף ט/א

כנדרי (רשעים) [כשרים] לא אמר כלום. וטעמא דמילתא שהכשרים ששנינו הם בני אדם יראי חטא שהן מדקדקין על עצמן שלא תבא תקלה על ידם לא להם ולא לאחרים. ולפיכך אין נודרין בנזיר לעולם לפי שהנזיר צריך לזוהר בדברים הרבה מכל אשר יצא מגפן היין ומן הטומאה ומן הגילוח ושלא יחוף נזיר את ראשו כדי שלא ישיר את השער. וכן הכשרים נזהרין שלא לידור קרבן ולצדקה ולא שום דבר מצוה לא בלשון עלי שמא יאחר את נדרו ולא בלשון הרי זו שמא ימעול בה הוא או אחרים. אלא מה שהם רוצים ליתן לדבר מצוה נותנים בלא נדר ואין קורין שם לקרבן עד שיביאו הבהמה לפתח העזרה ומקדישה ושוחטה לאלתר. וכן נזהרין מן השבועות לפי שהתקלות מצויות בשבועות לפיכך זה שאמר על הככר כנדרי כשרים שלא אוכל הימנו לא אמר כלום. והרשעים ששנינו כאן לאו רשעים דעלמא קאמרינן שהם אין להם עסק לא בנזירות ולא בקרבנות לא בדרך נדר ולא בנדר נדבה. אלא אלו בני אדם שאין נזהרים ביראת שמים לדקדק על עצמן בענינים אלו אלא הם נודרים תמיד בין בשאר נדרים בין בנזיר ואינם נזהרים מן השבועות. ואף על פי שמקיימים אותם הרי נקראים רשעים מפני שמביאין עצמן לידי ספק. ודכוותה כל הנודר נקרא רשע שפירושו רשע באותו דבר:

2. תוספות חולין דף ב/א

וא"ת והא כתיב (בראשית כח) וידר יעקב נדר וכתוב (יונה ב) את אשר נדרתי אשלמנה וי"ל דבשעת צרה שרי כדאמרינן בבראשית רבה וידר יעקב נדר לאמר לאמר לדורות שיהיו נודרים בעת צרה:

3. חדושי הרשב"א על מסכת נדרים דף ט/א

ודוקא כשאמר כנדרי רשעים עלי, אבל אמר כנדבת רשעים עלי לא אמר כלום לפי שאין הרשעים מתנדבין. והכי איתא בתוספתא דמכלתין (ה"ב) בהדיא כנדבת רשעים לא אמר כלום שאין הרשעים מתנדבין, ובגמרא תני לה משמיה דר' יהודה דתניא ר' יהודה אומר כנדבת רשעים עלי לא אמר כלום, כנדבת כשרים נדר בנזיר ובקרבן, פי' לפי שאפילו כשהרשעים אומרים הרי זו עולה או שלמים (להם) דקרינן לה נדבה הם אינן עושין כן לכונת נדבה גמורה אלא ליראת חטא שקדם להם והרי זו כנדר, ובכשרים נמי אע"פ שנודרין בנזיר שא"א לנזירות בלא נדר, אפ"ה לא מיקריא נדר אלא נדבה, לפי שאינן מתכוונין לנדר מחמת תיהוי חטא אלא לנדבה גמורה כדי שיתחייבו קרבן, או לגדור בפני יצרן כמעשה דשמעון הצדיק דבגמרא, ומשום הכי קתני כנדרי כשרים לא אמר כלום, כלומר ואפי' בנזיר לא נדר ואע"פ שהכשרים נודרים בנזיר, לפי שתלה נזירותו בנדרי הכשרים ואין הכשרים נודרים מתורת נדר דהיינו לכפר על מה שקדם להם מן החטא, אלא לנדבה, והלכך כשאמר כנדבתם נדר בנזיר, שאף הם נודרים בנזירות מתוך נדבת הלב. ובהכי מתרצא לן הא דאמרינן (ב"ר ע, א) שנודרין על הצרה כדרך שעשה יעקב שנאמר (בראשית כח, ב) וידר יעקב נדר, לפי שאותו נדר אינו נדר גמור אלא נדבה והודאה:

4. ספר חתם סופר על מסכת נדרים דף ט/א

טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. להתוס' ריש חולין ורשב"א דשמעתין נדר בעת צרה חייב הוא כיעקב אבינו ע"ה. וצ"ל דמ"מ משנתנו אמרה שפיר כנדרי כשרים לא אמר כלום דנדר בעת צרה נדבה מיקרי, וכ"כ רשב"א.

5. שיטה מקובצת מסכת נדרים דף ט/ב

וההיא דוידר יעקב נדר קודם מתן תורה. מצאתי ולא נהיר אלא כמו שאומר המדרש מכאן שמותר לידור בעת צרה. [הרא"ם. ועיין בספר יראים סוף סימן שי"ז ובפסקי הר"ם ריקנאטי סימן תקעב]:

6. שו"ע יורה דעה סימן רג

(א) אל תהי רגיל בנדרים כל הנודר אף ע"פ שמקיימו נקרא רשע ונקרא חוטא... (ה) בעת צרה מותר לנדר:

7. חדושי הרשב"א על מסכת נדרים דף ט/ב

ומתני' נמי בשהתנדב כן בעזרה ובהמה לפניו, ואפ"ה אם הביא בהמה בעזרה ואמר הרי עלי כנדרי כשרים לא אמר כלום, לפי שאפי' בכענין זה אין הכשרים נודרים, דחוששין שמא תמצא טריפה והייב באחריותה

8. חדושי הרשב"א על מסכת נדרים דף ט/ב

מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא. וה"ה לחטאת העוף שלו. ונזיר טמא לאו דוקא, אלא אפי' טהור לאחר שנטמא, דאף הוא כשנטמא נתחרט, ונמצא כשחוזר ומונה נזירות אחר מתחרט ונמצאו קרבנותיו חולין בעזרה, והכל בכלל טמא נזיר הוא. וכשהם מטמאין ורבין עליהם ימי נזירות מתחרטין נמצאו מביאין חולין לעזרה. ולא חולין גמורין קאמר, שאע"פ שמתחרטין לא הותרו מידי נזירותם שהוא אינו מוחל לעצמו עד שיהיו אחרים מוחלין לו, אלא כעין חולין קאמר, כיון שאינם מביאין מרצון הלב. וגרסינן בירושלמי (ה"א) סבר שמעון הצדיק בני אדם מתוך הקפדה הם נודרים, מכיון שהם נודרים מתוך הקפדה סופו לתהות, וכיון שהוא תהא יעשו קרבנותיו כשוחט חולין בעזרה, וזה מתוך ישוב נדר פיו ולבו שוין, ע"כ. אלא דקשיא לי קצת דא"כ אפי' חטאת של מי שכפוהו להביא לא יאכל. וא"ת דאנן סהדי דלבסוף לרצונו הוא דאגב אונסו ומצותו גמר ומביא כמו שאמרו בפ' חזקת (ב"ב מח, א), ה"נ כיון שהוא מביאו מעצמו לרצונו הוא. וי"ל דמכל מקום מנין הנזירות היה מתוך החרטה ואין הקרבן בא אלא על נזירותו, נמצא שאף ע"פ שהקרבתו מביא לרצונו כיון שעל מנין שנמנה מתוך החרטה הובא הרי זה כמביא חולין לעזרה. והפירושי פירשו שהוא מביא חולין גמורין לעזרה, ושמה הן עושין אותו כנדרי שגגות דמותרות שסבור היה לקבל הנזירות ואינו יכול לקבל. ואי אפשר לומר כן דשבועות שגגות ואונסין מותרות כנדרי שגגות ונדרי אונסין כדאיאתא לקמן בפ"ד נדרים (כו, ב), ושבועה בענין זה שבועה גמורה היא ולוקין עליה וכדאמרינן בפרק שבועות שתיים תניין (כד, ב) נשבע על הכר ונצטער עליה ואכלה בשוגג מיד אמרינן שב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו, וזה הואיל ואינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו, ודוקא מקרבן פטור מהאי טעמא, הא אכלה במזיד ובהתראה לוקה עליה, וה"נ דכותה:

9. ספר בניהו בן יהוידע על נדרים דף ט/ב

וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי. קשא, למה הוצרך לפרש דבר זה שהיה יפה וטוב רואי. ונ"ל בס"ד, כדי שלא יתמה השומע על שאלתו ששאל, מה ראית להשחית את שערך זה, וכי נקבה הוא, והלא זכר הוא, וגנאי לזכר לגדל שערות תלתלים, לכך הגיד שהיה יפה עינים וטוב רואי, אשר מזה מוכח שהיה מעדן גופו ומענג עצמו, דאם לא היה מעונג ומתעדן לא היה נראה יפה עינים וטוב רואי, ולכך שאלו מה ראית להשחית, כיון שאתה מתענג ומתעדן הסברא מחייבת דלא ניחא לך להשחית שערך הנאה.

10. ספר בניהו בן יהוידע על נדרים דף ט/ב

ואמר לו רשע, קראו רשע, כי רשע הוא מספר יצר רע, דכתיב [בראשית ח' כ"א] כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ולכן עם לבו שנתלבש בו יצר הרע הוא מדבר, ואומר רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, רצה לומר בחלק החמרי שבך שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים, רצה לומר זה הנוי שלך שאתה מתגאה בו אגלחנו לשמים:

11. ספר חתם סופר על מסכת נדרים דף ט/ב

כמוך ירבו נזורי נזירות בישראל וכו' נזיר להזיר לה'. עיין מהרש"א ח"א וע"פ דרכו אומר אני שהיה חכם גדול כמרומז במן הדרום כמ"ש מהרש"א, ולפענ"ד היה רועה ברצונו כדי להיות פרוש בשדה ועוסק בעיוניות כמו יעקב ובניו ומרע"ה ודהע"ה, והסיתו היצר שלא להשחית קרן עור פניו ששזפתהו השמש ויחזור מפרישותו אל עירו מקום שמתבטל מעיון החכמה, וע"כ נדר בנזיר כדי להזיר לה' שיהיה פרוש ועומד מבני אדם ע"י נזירותו שיגלח לשמים ושוב לא יהיו קווצותיו תלתלים ולא יסתהו היצר להחזיר אבדה לבית. נמצא הנזיר מייך הוא כדי להזיר לה' לגמרי נזור אחר ומפרש מהעיר: